

Lapplandskriget – Finlands tredje krig

Finland undertecknade vapenstillestånd med Ryssland i september 1944. En lättnadens suck drog genom landet. Även om man fått lämna ifrån sig landområden och gå med på att betala en mycket stor krigsskuld till Ryssland rådde fred. Nu återstod bara att köra ut de tyska trupper som fanns kvar i norra Finland. Detta ingick i kraven från Sovjetunionen.

Det blev inte lätt. Tyskarna som stridit för att komma åt de ryska gruvorna i norr och kusten i Murmansk var frustrerade och ville inte ge sig. Nu startade det som kom att kallas Lapplandskriget, eller Finlands tredje krig, ett krig som inte blivit särskilt uppmärksammat. De tyska trupperna som bestod av 200 000 man, var skoningslösa, de brände och plundrade allt de kom åt. Över 100 000 människor fick lämna sina hus och gårdar och fly.

Om denna flykt berättar Rosa Liksom i sin bok *Älven*. Den trettonåriga flickan som är bokens huvudperson lämnar sina föräldrars gård och flyr med gårdens kor och kalvar. Fadern är i krigstjänst, bröderna har dött i kriget och modern har gett sig av med en annan man.

Flickan ansluter sig till den stora flyktingströmmen, människor och husdjur som är på väg mot älven för att ta sig över till Sverige. Mellan brända gårdar, minfält och kulsprutor driver hon korna, som blir både sällskap och tröst och som verkar förstå allvaret och traskar på.

Efter en strapatsrik färd med färja över Torne älv kommer hon till Sverige, blir omhändertagen, avlusad och får mat. Men hon är inte fri utan placeras som alla andra i flyktingläger. Här råder bestämmelser, inte olika de som råder i dagens läger och flyktingboenden. Blanketter, tillstånd, intyg och olika

undersökningar inte sällan förnedrande och kränkande. Hon får inte lämna flyktinglägret, men rymmer och vandrar söderut mot Haparanda för att söka efter sin mamma, och hamnar i nya äventyr.

I boken beskrivs strapatser som vi känner igen från andra flyktingberättelser. Hunger, törst, kyla och sjukdomar. Och rädsla. Flickan söker tröst i korna som är hennes personliga vänner och som förutom mjölk, ger trygghet och värme.

Rosa Liksom är pseudonym för Anni Ylävaara. Hon är född och uppvuxen i Tornedalen. Hon skriver på mäenkieli och har gett ut ett tiotal böcker, varav åtminstone en blivit film.

Hennes språk är kärvt, korthugget och osentimentalt. Inget pjåsk och tycka synd om. Berättelsen är bitvis rörig. Jag tänker att detta speglar hur livet var för dem som flydde. Kaotiskt och oförutsägbart.

På våren 1945 upphör kriget. Och alla får återvända, samma väg som de kommit. En ny vandring, men nu mot ett välkänt mål. Men hembygden är förstås inte vad den varit. De flesta gårdar är nedbrända och marken minerad. Den nya drängen trampar på en mina och blir av med sin arm. Men med samma beslutsamhet som under flykten sätter man i gång att röja och bygga upp. Man gräver upp silverkannor, porslin och kastruller, som man grävt ner före avfärden. Men när den nya husbonden, Farbror, vill ersätta de slitna korna med nya och köpa mjölkmaskin, ger sig flickan av och tar färjan till Sverige.

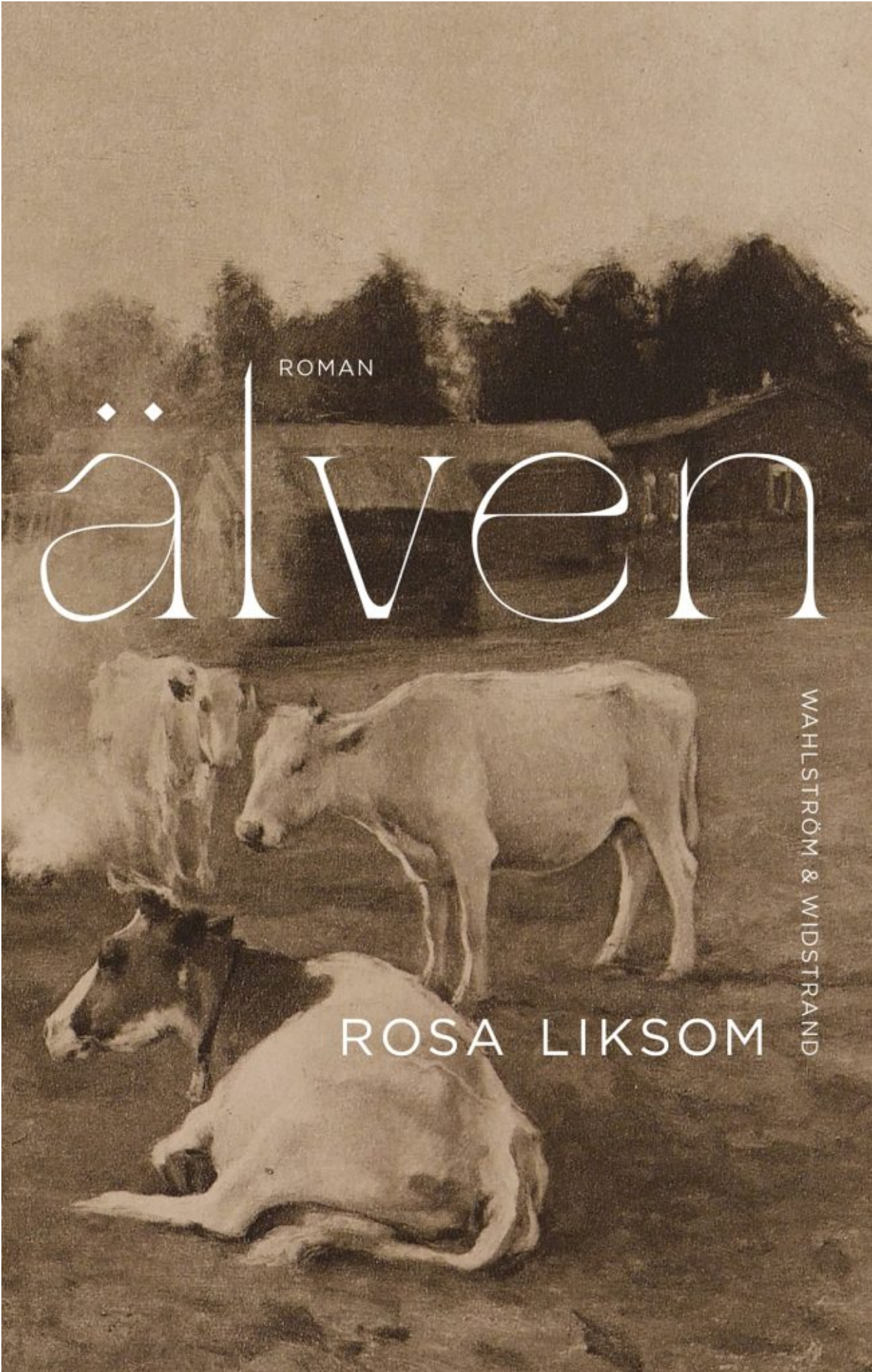
Det är en intressant bok, både genom dess uppmärksammande av det föga kända Lapplandskriget och vad människorna i norra Finland fick betala för ryssarnas krav på att alla tyskar omedelbart skulle lämna landet.

Gun-Lis Angsell

Älven

Rosa Liksom, pseudonym för Anni Ylävaara

Översättare Janina Orlov
Walhström & Widstrand Förlag, 2022

ROMAN

älven

ROSA LIKSOM

WAHLSTRÖM & WIDSTRAND